

Η ΑΠΟΝΟΜΗ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΑΘΗΝΑ

Αθήναι Νοέμβριος 2015

Ελευθέριος Διαμαντάρας

Οι δικαστές ονομάζονταν Ηλιαστές, κληρώνονταν πριν από την έναρξη της δίκης για να αποκλείεται η δωροδοκία και ο επηρεασμός από τους διαδίκους. Οι δίκες ολοκληρώνονταν αυθημερόν καθώς και η επιβολή των ποινών.

Κατά την αρχαιότητα, τα σημαντικότερα Δικαστήρια της Ηλιαίας, λειτουργούσαν στον χώρο της Αγοράς των Αθηνών και έχουν εντοπισθεί αρκετά από αυτά. Ένα από αυτά είναι το κτήριο που προϋπήρχε στη βόρεια πτέρυγα της μεταγενέστερης στοάς του Αττάλου, η οποία ήταν χορηγία του βασιλέως της **Περγάμου Ατταλου Β΄** περί το 150 π.Χ.. Στο ίδιο σημείο, βρέθηκαν σε ανασκαφή έξι ψήφοι μέσα στην ψηφοδόχο τους, καθώς και μία κλεψύδρα. Τα δικαστήρια της Αθήνας ήταν συνήθως πολυμελή, τα σώματα των δικαστών απαρτιζόνταν από 501, 1.001, 1.501, 2.001 δικαστές. Η Ηλιαία, ήταν το λαϊκό διευρυμένο Δικαστήριο από το κυρίαρχο σώμα του Δήμου, για την απονομή της Δικαιοσύνης. Κάθε χρόνο και από κάθε φυλή, κληρώνονταν συνολικά 6.000 Ηλιαστές – δικαστές, αυτό ήταν το σημαντικότερο δικαστήριο της πόλης, δεν συμμετείχαν όμως όλοι στην εκδίκαση όλων των υποθέσεων, αλλά ορίζονταν για κάθε δίκη οι απαιτούμενοι δικαστές με κλήρωση. Από αυτούς, συνήθως οι 2.000 Ηλιαστές επαρκούσαν για τις συνήθειες ανάγκες δικαστηρίων. Κάθε Αθηναίος πολίτης είχε δικαίωμα να γίνει Ηλιαστής κατόπιν κληρώσεως, εφ' όσον είχε συμπληρώσει το τριακοστό έτος της ηλικίας του, δεν είχε χρέη προς το Δημόσιο, δεν ήταν άτιμος δηλαδή δεν είχε στερηθεί των πολιτικών του δικαιωμάτων, δεν είχε καταδικαστεί και δεν ήταν κίναϊδος.

Η Ηλιαία χωριζόταν σε δέκα τμήματα που συνήθως δίκάζαν χωριστά, αλλά σε σοβαρές δίκες δίκάζαν τουλάχιστον δύο τμήματα μαζί ή και περισσότερα.

Η επιλογή των δικαστών και η διανομή στις διάφορες υποθέσεις, γινόταν επίσης με κλήρωση. Οι Ηλιαστές ξεκινούσαν με το πρώτο φως της ημέρας, όπως μας πληροφορεί ο Αριστοφάνης στο έργο του «**Σφήκες**», πριν ακόμα ξημερώσει για να δώσουν τα στοιχεία τους. Ο καθένας τους είχε την ταυτότητά του, η οποία συνήθως ήταν μία πινακίδα χάλκινη στην οποία αναγραφόταν: όνομα, πατρώνυμο και ο δήμος στον οποίον ανήκε. Επίσης, στην πινακίδα ήταν χαραγμένο ένα από τα δέκα πρώτα γράμματα της αλφαβήτου από το Α έως το Κ που έδειχνε σε ποιο από τα δέκα τμήματα της φυλής ανήκε. Ο χρόνος υπολογιζόταν με την κλεψύδρα και ήταν ίσος για όλους. Καθημερινά, πριν από την έναρξη της δίκης κληρώνονταν οι δικαστές, αλλά και τα δικαστήρια στα οποία θα δίκάζαν. Με αυτόν τον τρόπο οι διάδικοι δεν γνώριζαν τους δικαστές, αλλά ούτε και το δικαστήριο έως την ώρα της

εκδίκασης. Επομένως δεν ήταν δυνατό να τους επηρεάσουν ή να τους εξαγοράσουν.

Το δικαστήριο, ανάλογα με το χρώμα με το οποίο ήταν βαμμένο το υπέρθυρο της εισόδου, έπαιρνε και το όνομά του. Για παράδειγμα, υπήρχε το **Φοινικιούν** δικαστήριο που ξεχώριζε για το βαθύ κόκκινο υπέρθυρο, το **Βατραχιούν** από το πράσινο των βατράχων και άλλα. Οι δικαστές κάθονταν επάνω σε ξύλινους πάγκους σκεπασμένους με ψάθες, ενώ επάνω σε μία ψηλή έδρα καθόταν ο προεδρεύων του δικαστηρίου, που ήταν ένας από τους εννέα άρχοντες της πόλεως. Γενικά η ατμόσφαιρα και η διαδικασία προσομοιάζουν εν πολλοίς με τα σημερινά δικαστήρια, εκτός του ότι οι αγορεύσεις διαρκούσαν αυστηρά έξι λεπτά, όσο και ο χρόνος του αδειάσματος της κλεψύδρας, που έτρεχε το νερό της σε ένα άλλο αγγείο τοποθετημένο χαμηλότερα. Η απόφαση του δικαστηρίου εκδιδόταν αυθημερόν, ύστερα από την ψηφοφορία των δικαστών. Κάθε δικαστής κρατούσε στα χέρια του δύο μικρούς χάλκινους δίσκους, τις **«ψήφους»**. Η διάτρητη ψήφος ήταν καταδικαστική, και η συμπαγής αθωωτική. Από αυτό έμεινε και η ρήση **«η απόφαση είναι διάτρητη»**. Κάθε δικαστής έριχνε προσεκτικά την ψήφο που έκρινε στην ψηφοδόχο κάλπη και την δεύτερη σε μία υδρία. Ακολουθούσε η καταμέτρηση των ψήφων και στην συνέχεια ανακοίνωναν την απόφαση, η οποία ήταν τελεσίδικη και δεν εφεσιβαλλόταν. Σε περίπτωση ισοψηφίας, ο κατηγορούμενος κηρυσσόταν πάραυτα αθώος.

Εάν ο κατηγορος - ο ενάγων έπαιρνε λιγότερες από το **1/5** καταδικαστικές ψήφους, **πλήρωνε πρόστιμο 1000 δραχμών και κηρυσσόταν άτιμος**. Αυτό το μέτρο έθετε εμπόδια στην δικομανία των Αθηναίων, και κατά κάποιο τρόπο αντιστάθμιζε τους νόμους που τους ενθάρρυναν να κάνουν καταγγελίες, καθώς εδικαιούντο για την βλάβη που είχαν υποστεί, αποζημίωση και δήμευση της περιουσίας του καταδικασμένου.

Ο Αριστοφάνης στους **«Σφήκες»** σατιρίζει τη δικομανία των Αθηναίων, και αναφέρει ότι πολλοί αργόσχολοι πολίτες συνωστίζονταν για να κληρωθούν ως δικαστές, για να εισπράξουν την δικαστική αντιμισθία που δικαιολογούσε το Δημόσιο ταμείο. Η λειτουργία της απονομής δικαιοσύνης ήταν αξιοθαύμαστη, και αποτέλεσε το θεμέλιο της δημοκρατίας, που οδήγησε στη μεγάλη άνθηση του Δικαίου και του Δικανικού Λόγου.

Τα υπέροχα δείγματα των δικανικών λόγων που έχουν διασωθεί, αποτέλεσαν τις βάσεις για το Ρωμαϊκό δίκαιο, το οποίο πέρασε στο Βυζαντινό με τις **«Νεαρές»** του Ιουστινιανού και του συντάκτη τους Τριβωνιανού και από αυτό σε πολλά Δυτικά Δίκαια. Επιπλέον, υπήρξαν πηγές έμπνευσης για πολλές από τις σπουδαίες σύγχρονες αγορεύσεις που έμειναν στην ιστορία.

Το πνεύμα της Αρχαίας Ελληνικής Δικαιοσύνης και του Ελληνικού Δικαίου, εξακολουθεί μέχρι σήμερα να φωτίζει, να διδάσκει και να καθοδηγεί πολλούς δικανικούς τομείς, σε όλη την ανθρωπότητα.

